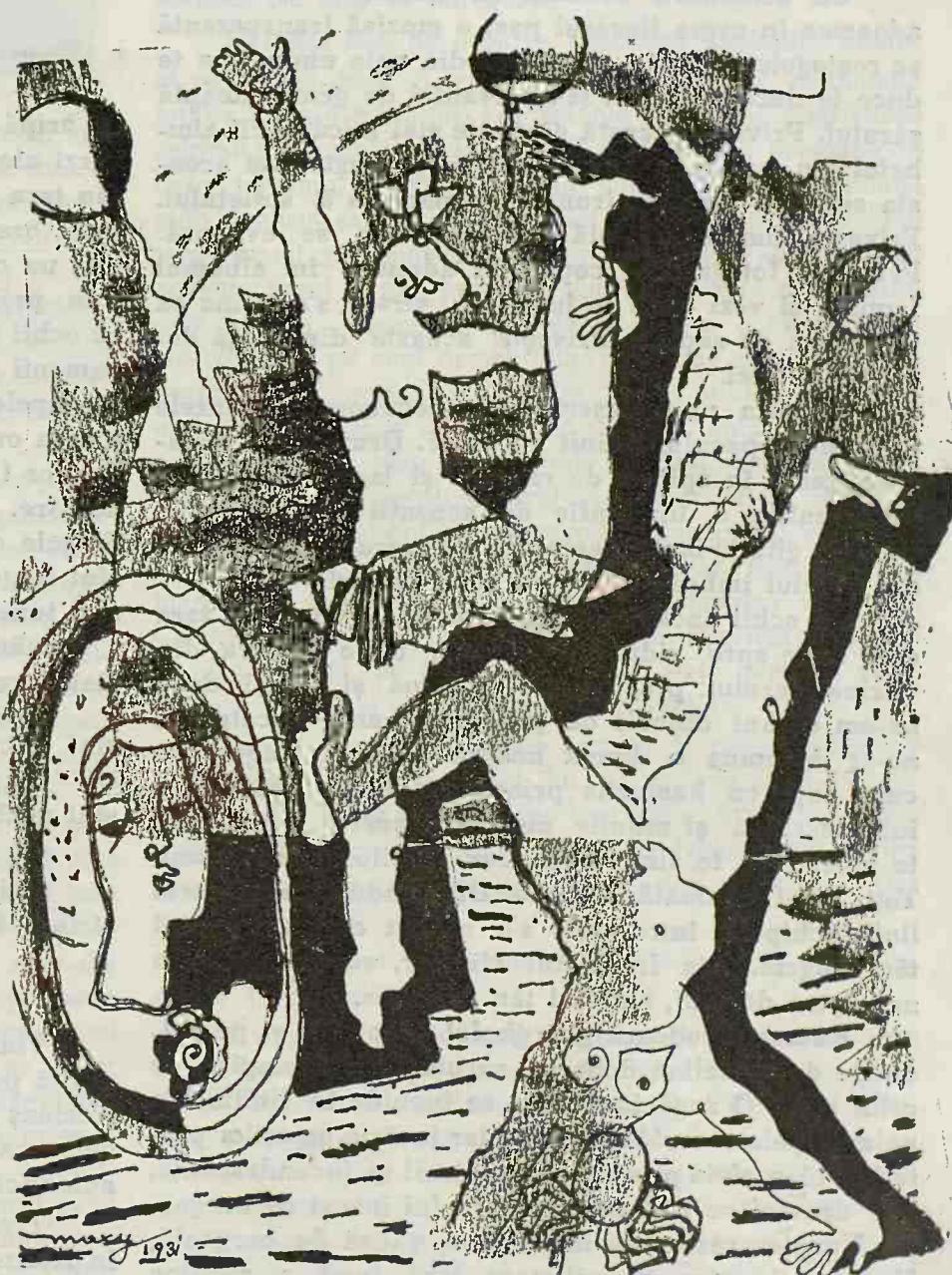

anul IV

nr. 36

iunie

1931

m. h. maxy

„ECHINOX ARBITRAR“

louis aragon
geo bogza
victor brauner
v. cernea t
al. dimitriu-păușești
andr   far
raul iulian
m. h. maxy
mo ldon
sa  pan vă
s. perahim
stephan roll
tristan tzara
ilarie voronca

INTINERAR PRIN CASTELUL PRESIMTIT

Astă seară nu ies hoții
mary-ange

La ora cînd sdrențele chiparoaselor se cufundau într'un ocean de mădulare, erai alături de mine cu cîngătoarea din flăcări albe. În tine trăiesc rimele unei iubiri încă nerostite și spiralele glicinelor îți gîtuie imaginar pulpele o sărbătoare palidă. Cuvîntul moare în privire și umbra lui șterge cuvîntul aur pentru că tăcerea e de iubire. Un far beat clatină ochiul nistagmic și în palma de echilibrist lumina întunericul. Arborii sunt atît de înalți și gîdilă cerul iar cercurile lor concentrice înciid secretul lacrimilor devenite sevă. Undeva, dincolo de lampa necunoscutului răsunau pocnete surde, cărarea răvășită printre mușuroaiele jneapănilor se apleca tristă himeră oglindită într'o frunză de cleștar într'o peșteră interzisă.

Un scafandru coboară în inimă, o melancolie adoarme în urma fiecăruia pas, o muzică transparentă se rostogolește peste prundișul din vale unde apa te duce te duce cu dinsa și un evantai de gene așteaptă sărutul. Privește această gînganie mai mică decît zîmbetul tău cum trăieste cum moare. Privește ziua aceasta subțiată pînă la frunza de papirus a sufletului. Privește timpul o fiolă de eter cum se evaporă. Privește fotografiile copilăriei adunate în albumul familiei și vezi cum în jurul tău vîrstă s'a prins ca un ghem de zăpadă. Privește această dimineață de colteu al zilei.

Narcoza unui desert verde necunoscut. Frunzele roșii ale copacului hrănit cu singe. Drumul se metamorfozează în spirale de răcoare și lacrimile măresc prin lentile o tipografie de senații nemărturisite. Cuvinte gîtuite îspita gesturilor o durere la deșteptarea din tunelul imbrătișărilor cu ochii închiși.

Cu ochii închiși dacă ne-am întreba unde e țara care duce spre vidul prăpăștilor, unde fulgeră din vitrina cerului. Providența? O clipă și totuși dacă ne-am odihni dincolo de pragul speranței cicatricele ne-ar însemna o dungă neagră. Din naufragiul de care fugi cu hamurile prizonierului în spate, gura intredechisă și miinile niște arcușuri spiritualizate te iubesc și te simt un reflux vijelios spre neant. Toții porii freamătă. Ascultă. Din ondularea fiecărei linii închipuite între stele s'a născut esența trupului tău, Angela. Din freamătul clipelor, vocea ta și din neliniștea dorului, sufletul tău de înger.

Ramuri brodează gherghelul decorului și pe solurile de muselină debarcă săruturile o fungingine de crini roșii. O rugăciune albă se închide în liniile din palme—palme corăbii de vis—iar jucăria umerilor profetează o aleie printre promontorii și incandescențe. Dar drumul se răsușește asupra lui însuși ca un șarpe. Noaptea răstoarnă în iarbă o valiză de cerneală. Unde mai așteaptă călimara fără fund a cărților nezămislite? Fiecare zi îți încearcă îmbracă un surtuc nou și dintre cutile absurdului vegetal o pasare rănită zboară. peste avalanșele formelor în cari mi-am săpat

idoli, sboară peste un cap spînzurat de vînt, peste patul unde orizontul nu întrece cupa simțurilor.

Să-ți amintesc: cînd vorbești, inima ta e în lumenă glasului; cînd privești, inima ta e în cadranul irisului; cînd te sărut, inima ta coboară spre pulpe odată cu pleoapele. Buzele te apropie că un pahar și miinile mele capătă obsesii criminale lîngă epiderma gherghel de fiori. Iată trupul tău, iată viața ta aplecate pe umărul meu cum buclează minutele cum îngenunche orele. Un braț te cuprinde te apropie se contopește cu mădularele unei geometrii inedite. Părul tău e o caleașcă de primăveri blonde, buzele mele le piaptă. Intr'un leagăn de alunecări, rotunjimi sfioase se strecoară. E un genunchi tăvălit în lună. Si mărgelele spinării xilofon magic.

Intr'o zi, ghemuîți într'un colț, pe divanul cu florile și leul încrustat în perne, lîngă floarea scumierii presate îți voi spune o poveste — ÎMI PLAC POVEȘTILE FIINDCA SÎNT ADEVĂRATÉ — o poveste cu o logodnică superlativă. Fiindcă am descoperit o materie vie din aburii mirodeniilor.

Un capitol se închide expiră cu o răsturnare de aripă și altul îi urmează. Unde sunt maimuțelele verzi ale copilăriei. În seva spinării crește măduva din țara cenușie a nesiguranțelor clorotice, alunecă prin brațe cum sunete surde prin flaute. Si aici nici un cuvînt nu vine prin clepsidra peniței. Frazele s'au prăbușit în abisul din spate lîngă care ai trecut cu ochii închiși. Timpul a incremenit în marmoră și oamenii în rădăcini. Nimic nu clintește; numai pleoapele deschid capacele ceasului pentru măsurătoarea orizontului. Orizont identificat în potirul solurilor tale. Această minune s'a întîmplat în vremile noastre.

Singele conservă inerția șovăielilor fiecăruia moment să fulgere nevăzute cari troznesc în artere, sănătatea cari se rostogolesc în cămarile din frunza inimii
sănătatea străangurile invizibile cari gîtuie pe dinăuntru cuvîntele
sănătatea lacrimile uscate în cuporul clocoțind dintre timpli
sănătatea prăbușiri cu picioarele întepenite în yidul etern
căci secunda coșmarului.

Intinzi degetele în jurul tău ca pe niște antene, le strîngi în pumni: dar lumea unde e?

Vin la troița sufletului tău la corpul tău troiță găsită pe un cîmp plăsmuit — cu brațele funătă pe piept. Aceleaș miini, într'o seară, orbește vor descoperi culoarea culuarelor de chilimbar fluid din moneta autentică a pielii tale.

Trec legatarii bucuriilor nepermise învesmîntați în frunze de palmier, învie luminile nedeslușite decît inițiaților. Se vor inunda mările de ivoriu acolo unde carneea e mai caldă.

GEORGES RIBEMONT-DESSAIGNES VORBEȘTE CU UNU

După primele elanuri în care spiritul ca o cometă vrea să răstoarne în atingere toate formele întâlnite, cîte abaterii, cîte oboseli. 1931. Treisprezece ani de „après-guerre“ și iată-i pe cei mai mulți din revoluționarii și neliniștiți acele magii albastre a poemului, îmbrăcați în fireturi de gală cu gesturi de părăsire și de unanimă aprobare, în așteptarea lăndoului care să-i ducă spre palatul Academiei. Privesc peste toate frontierele Europei și nu văd nici un alt temperament pe care să-l pot alătura aceluia, cu adevărat cel mai pur, al lui Georges Ribemont-Dessaignes.

In orice pagină, în orice suris aceiași înverșunare mușcind zăbala spiritului. Despre cine aș mai putea reînsemna cu aceiași pasiune și justiție aceste rînduri scrise în 1926? Neînduplăcarea temperamentală a lui Georges Ribemont-Dessaignes, nebunia unui ritm sufletesc, dusă pînă în sîrma ghimpătă a solitudinii prezintă de data aceasta un fenomen de adîncă intensitate. Prin ce curioasă injecție în coaja unei sensibilități dure totuși, Georges R.-Dessaignes știe să păstreze sprinteneala adolescenței fără posibilitate de compromis? Nici un reumatism nu i-a atins încheieturile.

Georges Ribemont-Dessaignes poartă între degete miraculoasă iarba fiarelor aprinzînd o electricitate fără intoarcere de buton, pornind un film incoerent și straniu fără strîngere de manivelă. El iubește cu o pasiune nedisimulată accidentul, catastrofa, crima care ne va rupe din legile de cale ferată ale obicinuinței. Trenurile vin și pleacă în cuvintele lui fără un Birou al Mișcării reglementînd moral și cu măsură circulația, vagoane, imaginile se încalcă, personajile își schimbă între ele numele identitățile ca niște timbre poștale, un neprevăzut continu inversează evenimentele, sentimentele.

Dar Georges Ribemont-Dessaignes este autorul celei mai bune drame moderne „L'empereur de Chine“ și a scris vreo șase extraordinare romane care vor constitui pentru viitor cele mai autentice radiografii ale orei și tulburării de acum. Si nu vor trebui nesocotite nici acele poeme (Georges Ribemont-Dessaignes mai e și un mare

poet) și nici acele esseuri adevărate procese-verbale ale tuturor aspectelor spiritului. Fără concesiuni, fără abilități, mergînd cu un ochi ager pînă la solara consemnare a vederii, netemător de mugetul cataclismului care va rupe auzul ca pe-o floare inutilă la butonieră, Georges Ribemont Dessaignes sfîrtică în mîni intestinele micilor noastre socoteli, smulge paiele tuturor fotoliilor noastre de satisfacere sau de izbindă. Ne-am regăsit după doi ani în „Café des deux Magots“ unde punctual și corect (cine spune că revoluționarul în artă trebuie să spargă forma vieții sale de toate zilele și să vie cu înțîrziere la birou?) Georges Ribemont-Dessaignes care mai e în acelaș timp cel mai modest și mai binevoitor dintre scriitorii Europei, a venit la întîlnirea convenită. Toată activitatea lui Georges Ribemont-Dessaignes putea fi un răspuns la întrebările pe care aveam să i le pun. Voi am să-l aud vorbindu-mi totuși despre neliniștea și criza tot atît spirituală cit și economico-socială a Europei. O oboseală în pictură în muzică în poem. De unde toate aceste?

— Cred, îmi spune Georges Ribemont-Dessaignes, că actuala criză a spiritului este în legătură cu ritmul mișcării sociale. Nu însă în întregime.

Marxiștii lasă de o parte problema spiritului. Pentru ei nu există decit o cauză socială: aceasta soluționată într'un fel sau într'altul, s-ar rezolva în acelaș timp cauza spiritului. Socotesc necesară o distincție: sunt persoane în care tendința colectivă e mai puternică decit tendința individualistă sau vice versa. Cînd individualismul e mai puternic de cît colecționismul, are loc o distindere socială. Cînd colecționismul e mai puternic, consecința este o constrîngere socială. Comunismul e bine înțeles o constrîngere a colectivității, pe cînd democrația constituie din potrivă o destindere, o mărire a libertății. În ce privește surrealismul, ceace mă face să nu-l cred viabil e faptul că această mișcare poetică vrea să cuprindă o antinomie: două elemente contrare: spiritul-individ și colectivitatea. Socotesc că poezia va fi întotdeauna revolta individului împotriva lumii exterioare. Viitorul ei este așa dar legat de mai mare sau mai mică ei înverșunare dinaintea oprimării. Cit privește pe poet în sine nu mi se pare neaparat util să aibă o viață în afară de comun. Poți avea o viață foarte normală și să rămîni poet revoluționar.

Dar cine ar putea spune care va fi viitorul poeziei? Poate într'un secol apropiat nu se va mai scrie poezie. E de bună seamă îndeletnicire fără viitor. Dadaismul precum și încercările ulterioare au dat la iveală toată partea slabă de joc inofesiv de fată de pension al poeziei. Dar ce va mai urma?

Am terminat și va apărea la Kra, Istoria Dadaismului și Surrealismul.

Îi amintesc lui Georges Ribemont-Dessaignes ziua de vară petrecută acum șase ani la ferma D-sale din apropierea Parisului. — Intr'adevăr, mă asigură Georges Ribemont-Dessaignes, ferma mai există". Si iată cum acest mare poet e nevoit, steaua polară a poeziei neconducind decit în fiordurile solitudinii, să vîndă pentru digestia contemporanilor șunci de porc, romanele și poemele sale răminînd doar faruri de reîntîlnire a cîtorva numai planetari naufragiați.

L'HOMME APPROXIMATIF

V

à Greta

de tes yeux aux miens le soleil s'effeuille
 sur le seuil du rêve sous chaque feuille il y a un pendu
 de tes rêves aux miens la parole est brève
 le long de tes plis printemps l'arbre pleure sa résine
 et dans la paume de la feuille je lis les lignes de ta vie

*
 l'étiquette de la plante qui est une bouteille de ciel
 et sur ton cœur aussi les étiquettes gardent leur
 secrets
 avec l'annonce silencieuse je reste aplati et collé
 à la pharmacie
 de la terre grasse aplati la triomphale maladie des
 nuages
 défoncé l'horizon et s'écroule le château de cartes
 météorologiques
 mais à quoi bon trompette des saisons
 journal déployé à la terrasse du firmament
 par où l'on filtre avec dédain l'équivoque brise des
 versions astrales

*
 sommeil gros d'arbres las
 sourdes tortures les ébats des chairs dans leur écorce
 meurtrie
 des crépuscules furtifs les avalanches d'angélique
 nudités
 martèlent les jours du pas lourd de tes amours
 tu laisses dans le nid de rêve le grain ailé ton
 géant oiseau
 sommeil gros d'arbres las
 tressées couronnes de pics entrelacées avec les nues
 lac coupé net dans l'humide front de la terre
 loin loin tout près de la mort et intarissable
 dans le ventre du sommeil qui ferme sur toi les
 doigts d'humbles hantises
 se creusent sur la carte du passé les rivières de la
 vie géographique
 sommeil gros d'arbres las
 avec un œil un seul tourné à l'intérieur
 soupape des danaïdes n'emplira jamais le sac la lueur
 et sur ton émail lunaire dieu de rêve je gratterai la
 marche des caravanes
 dont les longs sifflets assurent le départ brumeux
 une fontaine danx la poitrine et l'inépuisable saveur
 à l'intérieur
 vers les magiques insolences des paroles qui ne couvrent
 aucun sens
 chevauchant les tortures prises dans leur corset de
 vallées par bonds et hoquets
 lorsque j'ouvre le tiroir de ta voix fraîche sans nom
 rubans dentelles des âges bracelet des dents
 je le mets autour de mon poignet quand j'enfonce
 la porte du rêve
 pour sortir au seuil du jour lacéré de battements de
 cœur et de tambour

*
 à peine éveillées mes chairs franches sur la dalle
 plantées
 fleurissent la tombe ouverte de pâques et de draps
 solaires
 dans le ciel j'ai ramassé tout le ciel superflu

aux abords du village assemblé avec les bêtes
 ciel bouilli où flottent les parchemins et les squelettes
 et qui mène à rebours les troncs d'arbres à la scierie
 j'ai quitté la vraie vie débordant de l'allure de
 gentlemen en songe travesti

les poissons des nuages remontant le courant des
 veines emplis
 de liqueurs arrachées au flammes que des mains de
 fer ont tordues
 dans les aciéries des volcans on l'où prépare des
 satellites pour les canons
 impalpables linges caressant la peau du pays incertain

*
 par la fenêtre ouverte les maisons entre dans ma
 chambre
 avec des chambres en désordre des réveils et des
 fenêtres ouvertes
 les carafes des clochers s'égosillent à la fraîcheur
 des gencives
 sous la loupe grossissante du cœur l'herbe tresse son
 vitrail
 l'herbe offre des tissus le système et le détail
 mais partez frais souvenirs et prévisions de printemps
 passés et d'autres à venir
 laissez-moi à mon hiver de cuir à mon souterrain
 travail
 nerfs nourris d'oisive constance l'humidité des astres
 vivants
 de la racine à la pierre voit le mal
 le vent fauche la chevelure de nos espoirs

*
 réveil à la limite des bouts de phrases suspectes
 réveil limite j'entre dans le jour le sommeil à l'envers
 à la nage débouchant dans la spacieuse fête de l'air
 chargé de synonymes
 j'ai marché sur le ciel la tête en bas
 parmi les buissons de fumée d'algues les sentiers
 lactés
 les bancs marins de thermomètres et de planètes
 où poussent les casquettes les phares et des pavillons
 de gramophone
 la chaîne des montagnes en or sur le ventre
 le soleil une montre et la devanture du monde
 les ciseaux des aiguilles coupent l'ombre jusqu'à
 la nuit
 l'homme se raccourcit avec l'année infiniment

*
 les rivières déroulent leur film à travers le paysage
 le cow-boy garnit sa ferme d'arbres de lassos
 l'horizon tête nue lui sert de parapluie et son cœur
 son amour jaillit de la chaleur du geyser crinière
 au vent
 et la vie se recroqueville quand il vend sa peau
 au diable
 j'ai marché sur le ciel avec l'année infiniment
 on suit les forêts anatomiques où l'on plante des notes
 l'homme se raccourcit avec l'ombre jusqu'à la nuit
 et la pluie tombe de bas en haut éclabousse la tribu
 des dieux nomades
 j'ai marché sur le ciel à la devanture du monde
 où les étoiles volent d'une fleur à l'autre et sucent
 le miel de leur printemps de plume

SCRISORI UNUI NECUNOSCUT

1

Da, am murit de mult. — In urmă, ar fi rămas, poate, o lacrimă străvezie atîrnind de jghiabil unei frunze, aşa, nehotărît, spre neant...

Te întrebî dacă mă privesc din cînd în cînd în oglinda mea însumi. Vezi, șovâiala aceasta de amurg e destul de supărătoare; două prisagii, chiar contopite, rămîn străine unui altuia. E oare mină mea căutându-mă sau exprimarea aierului palid în rozele dimineață?

Fapt cert, simt că am căpătat acum proprietăile unui ceasornic, dar fără să pot determina exact cînd lupii sur vor da ticoale cornului lunar. Crede-mă, există un timp greu de ani, răsunător de lumină, cu brazi întregi răsturnați în cascade, cu semne, cu azur. Dincoace minutele descresc matematic, fără posibilitate de conturare, de precizie. Nu, nu voi putea evada din această temniță decît în momentul cînd apa va lua din nou forma vasului.

Pînă atunci voi fi mort, mort de mult, fără gînd, de întoarcere, fără siguranță.

al. dimitriu-păușești

au fond tout au fond qu'il dissimule il voit
il voit un autre œil caché à l'intérieur
à l'intersection des courants de charnelles tendances
s'oublie le noyau dans ses paupières et pétales
tandis que les affiches déchirent la doublure du mur
mais voilà les annonces qui disent que tout n'est
pas dehors
et il ramasse les feuilles que son automne mit par terre
et la neige tombe déjà et les églises s'étalent dans
les rues soigneusement
et les chats dans les bras deviennent de petits
locomotives
entourés comme nous sommes d'oiseaux et de fortifications
silence boréal silence à l'œil ouvert comme une
bouche
et des dents de neige à la place des cils
paquet de maisons immobile ficelé prêt à sombrer
dans le gouffre lumineux de la mer splendides cata-
racte et crise
bien que les branches aient insinué leur cristalline
nudité un peu partout glacé
combien d'étranges mathématiques jouen dans ton
sourire près du feu pavoisé
et de navires sillonnent le souvenir de tes artères
les latitudes de ton corps mordues aux chairs éblouies
sous le dégel de tes fines paroles tombant du coin de
tes yeux navigables

mais que la porte s'ouvre enfin comme la première
page d'un livre
ta chambre pleine d'indomptables d'amoureuses coïnci-
dences tristes ou gaies
je couperai en tranches le long filet du regard fixe
et chaque parole sera un envoûtement pour l'œil et
de page en page
nos doigts connaîtront la flore de ton corps et de page
en page
de ta nuit la secrète étude s'éclaircira et de page
en page
les ailes de ta parole me seront éventails et de page
en page
des éventails pour chasser la nuit de ta figure et de
page en page
ta cargaison de paroles au large sera ma guérison et
de page en page
les années diminueront vers l'impalpable souffle que
la tombe aspire déjà

Irisian tzara

Pentru Invitația la Bal a lui Ilarie Voronca. O carte liliputană dar o carte, Ilarie, ca o cicatrice roșie pe trupul nostru azi mărit sub lupa unui trecut, dacă din tinerețea noastră continuă așă putea vorbi de un trecut.

Și totuși un trecut. Ți-l amintești Edy cu plimbările lui stelare pe chei în cartierul tribunalului, cu Victor și Nesty, cu odăile lui Poldy care mai e și azi acelaș prieten delicios, acelaș cald entuziasat cu surisul lui luminindu-l ca un lampion? Dar mai și semnalul fluierat cutremurind ca pe o perdea constelațiile? Izbucnea în noi ca dintr-o stîncă de argint cu glas sonor și încăleca pietrele albe ale destinului. În mîini țineam vîjelia ca un bici și planeta era și fesă și herghelie. Din lună mai rămăsesese peste un maidan de ape un os de mamut hilar, un ochiu orb ca un gong.

Și apele fugău, gările cu pietre în gură, pomii aplecați pe o frunte aierană meditau. Si am crescut, și am trecut peste cărți, în filele căror singele a rămas ca în cornete sau ca sunetele în goarne. Intesinele erau o claviatură de singe, umărul un bot închis în fildeș și pasul o prăstie pe un drum ținut în palmă. Si ai scris Ulise, poemul în care brațele se desfac în arcadă și frunta se izbește de veac ca de un prag sonor, părul se incediază și poemul scapă din mîini, cal izbucnit din zid și nechezul lui e argintaria poețului. Din băbul de mei al universului un miner a rămas în inimă dur, un miner pe care s'a gravat poemele din carteia ta miniaturală de azi, anii de atunci. Pumnul era o granată azvirlind o alta. Explosia se făcea din ele două ca un aplauz; și nospile ca lebezi selenare, și viața ca lamă tăind în sare un fagure, și valurile împingeau un camion al vîntului pe ape și poemele tale din „Invitație la Bal” așeză ca'ntr'un ierbar de acizi tari peisajul de atunci. Întorci capul și toate lămpile sunt capete de femei aduse pe o tavă a unui destiu consumat ca un jet. Poate multe din ele sunt glas bengal, strigăt desmorțind pecinginea. Mușchii sunau ca furculițe la prinț, din farfurii aburii se ridicau în dansatoare fantastice și sufrageria era o locomotivă. Acest trandafir e un sărut coagulat al verii, am scris unei duduși plăcute și mici, ce ar putea locui într'un sărut. Viața e cîteodată o pastilă amară care face bine.

I-am citit poemele tale din cărticica ta, și un deget s'a pus pe toate ființele, pe toate elementele. Buzele s'a strîns și tot universul a rămas între ele ca o petală. Tăceți oameni. „Tăcerea e roșie ca ouăle de furnici”.

EFLUVII sunt ale primei tinereți și ale d-lui V. Cristian. Un cap s'a incendiat ca un steag și s'a răsfoit în vînt. O lavă i-a curs pe urechi, un curcubeu și la prins ca un pince-nez și dansul a început pe frînghie. Dar pasul e aici strîmtorat în coturnul prea ingust, aici se labărtează și joacă în bocancul străvezui al altora. Poetul se precipită, închide ochii și din mîini azvîrlă monede vrăbiilor. Si monedele au rînd pe rînd eficia altuia, conturul uitat în argilă al unui pas străin.

Vor trebui poate ca poetii să adopte un sistem dur dar practic, care pînă acum aparține proprietarilor de localuri publice: să-și graveze pe versuri ca pe veselă, și pe becuri: „furat de la...”, și poate atunci D-l Cristian ar fi fost mai circumspet, ar fi așteptat încă puțin apariția volumului său și ne-ar fi adus

cîteva poezii din mușchii lui care, credeți-mă, peici pe colo fac fibre, și ar fi văzut că graba de-a debuta, setea de notorietate nu e în apenajul poeților pe cari i-a citit și din cari i-a rămas pe pălărie găinățul unui azur ca atlasul gelatinos al unei insuli din care mîna lui caută să-și facă o mânușă.

RUTH TARU. Înții începi așa: o ființă cît degelul cel mic al universului un bibelou agil și doi ochi în tunelul căroră începi să pătîrnzi. Cavitatea lor a fost sfredelită de o helice care se mai învîrtește și azi.

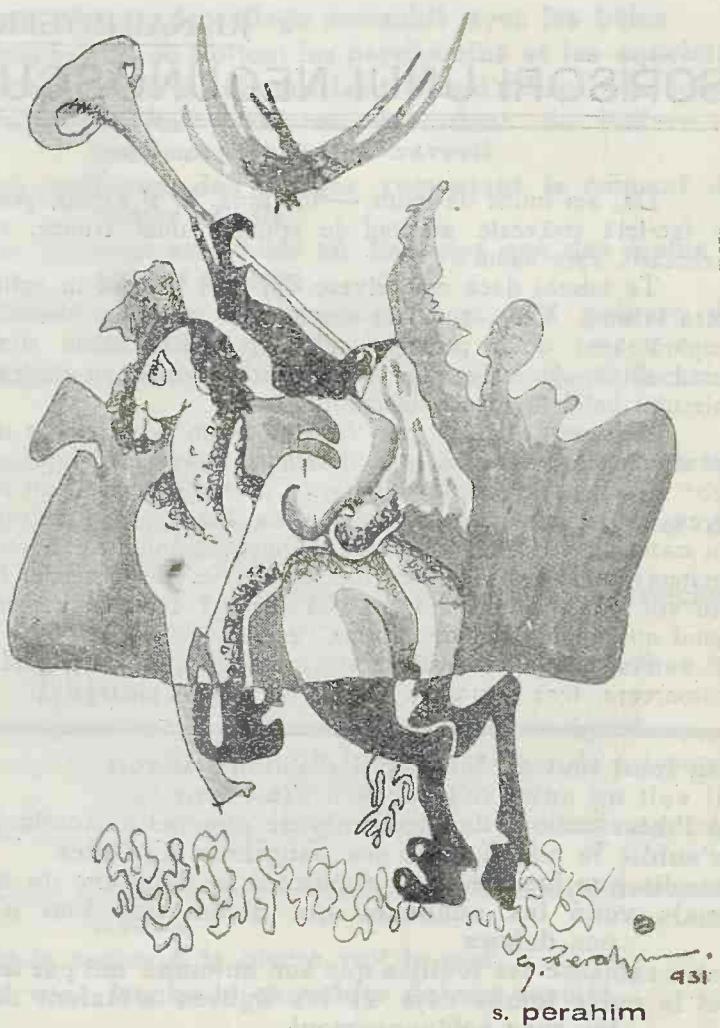
Nu înținde degetul: ți-l poate sfîrtică. Si flăcările lor sunt negre și biciuie și rîd și'n vorbe clipesc ca și castagnete. Ai văzut-o în *Croitorul fermecat*, în *Noaptea din tîrgul vechi* că e o acăriță care a realizat tipul unei cumătre evreice cu spontaneitatea și mobilitatea specifică acestei rase; i-ai auzit vocea ascuțită flagelind în dispute o inteligență și o isteție tot atât de specifice. Ruth Taru a revenit între noi și o vom revedea în *Cintărețul tristeții sale* și'n celelalte piese din repertoriul lui Bulow. Si o aşteptăm cu pasiune, ii aşteptăm temperamentul ei febril, viziunea ei artistică realizând din liniî ample personagiile jucate, dînd viață și acțiune semnelor inerte de pe pămînt și din văzduh. O aşteptăm și-i anticipăm acest elogiu, acest omagiu.

BRAVO BABY! Si văzduhul se umple de un strigăt în spirală. Păsări vin și fug pregătind menu-ul, o ferigă fiecarui izvor la pălărie, un izvor tras din teaca soarelui ca o spadă. Planeta e cît o pupilă dar priveliștea e mirifică și liliputană. Dinadins penfruite. Leii sunt cît cărăbușii, fluviul o ață pe mîne că vulturii fluturi și fluturii unghile moi ale aierului.

Așa te-am învățat; așa prezența ta a pătruns infimă în fiecare atom de al nostru. Hei! Aduceți noaptea de la Tincăbești cu cîmpul percut într'un vis departe, cu luna rotundă și albă ca o pălărie florentină; și poteca singură și gri, sugestivă ca'n filmele lui Charlot și noi singuri și greierii mîncind cheile pămîntului și prăvălia lui Ionică și toți ceilalți prieteni. Să-ți spun cît de mult îl iubesc pe Brunea, cît în statura lui înaltă, în lumina lui blondă un suflet își face loc și nă incape pe toți; cît toate meschinăriile, toată perfidia oamenilor nu ne-a atins și am ajuns la un liman acei cîțiva iubindu-ne pe o altitudine unde omul e gol și acoperit numai de stele și gura lui e unică în sărutul etern al bronzului călit în singe și bătut pe o nicovală mică și infailibilă care e inima ta. Ura Baby și urmează toate iscăliturile celorlați.

I. BULOW M'am cunoscut avînd pentru teatru o indolență perfectă. Mă duceam extrem de rar și nu reușisem să-i găsesc în mine o rezonanță organică, cu el, o acordare artistică. Imi părea o mascaradă actorii cu jocul lor în care vedeam fardul, pozele lor automate, mișcările parcă trase în clei. Poate teatru trebuie văzut dela o galerie cît mai depărtată, ceiace l'ar face să-și piardă din realitate și să-l puie în perspectiva și'n domeniul imperceptibil al artei.

Dar acum cîțiva ani m'am dus și am văzut Trupa din Vilna și am reușit să declanșez un ochiu pînă atunci orb în mine o ureche surdă. Si am văzut spectacolele Trupei de Dramă și Comedie tot cu actorii trupei din Vilna; am văzut

Studioul lui Sternberg de anul trecut. Si m'am mărginit aici și sint mulțumit. Sint mulțumit și încă impresionat de figura și concepția mesianică a interpretării lui Sabetay Zwi a lui Bulow; jocul uluitor a lui Ioșke din *Cintărețul tristeții sale*, al aceluiaș. Si l'am revăzut și'n „Periferie“ unde fără a avea literatură lui Osip Dimov și a lui S. Asch din cele două piese de mai sus, fără a mai fi încadrat de toate elementele Vilnei și cu o amprentă căpătată de standardul și gustul ușor al americanilor unde a juca, factori care-l handicapează față de celelalte realizări I. Bulow totuș se relevă și nu-și pierde personalitatea care colaborează cu piesa lui Langer și o face vizibilă. Inteligența jocului său mobilitatea lui precum și admirabila lui intuiție artistică a scenei și a publicului fac să interpreteze șarjat piesa desmortind-o din melodramă și să ofere un spectacol cu ritmul repede și sugestiv. Limba în care Bulow a jucat piesa n'o înțeleg și totuș ea a fost comprehensibilă pentru mine din gesturile, din geometrică interpretare, din ecranul unui jocabil, jongleur și scăpărat care fac o piesă de reliefuri de dialectică a mecanicei, de tormentarea actorului asimilat în rol și depășit.

Liuba Kadison cu inflexiunile calde ale jocului ei și al vocei, cu acomodarea ei scenică ii furnizează o parteneră de multe ori la aceiași tensiune și Leo Kadisohn care în tabloul final al judecătorului excelează. Il aşteptăm pe Bulow în *Cintărețul tristeții sale* care va fi reluat, și'n celelalte piese anunțate.

Stephan Roll

JURNAL DE CHAISE-LONGUE

Lui Harry Brauner

In primăvara aceasta, mi-am iubit chaise-longue-ul cel mai mult. M'am întîlnit în el cu fruntea, brațele, oasele mele, după ce toată iarna le avusesem pierdute într'o nia-gără a anarhiei: torente, efluxii, prăpăstii; consecințe spirituale, erotice; educație, subversivism, nihilism, nihilism, cucută, clănțanit de lup înebunit sub stele.

Pe urmă a venit destinderea. Chaise-longue-ul mi-l iubesc pentrucă e un superlativ. Superlativul ideii de odihnă. De partea cealaltă, superlativul ideii de viteză: fulgerul. Intre aceste două se situaază compromisul acțiunilor omenești, pînă la care nu cobor. Atunci cînd nu pot fi fulger, prefer să stau în chaise-longue. E egal.

I Invinuirea de incoherență adusă acestui fel de a scrie, e fondată numai pentru o anumită altitudine. De îndată ce te ridici deasupra ei, valorile curente jos, acelea în baza cărora se dăduse sentința, se anihilează în viteză, nu mai rămîne decît *senzația*, o fugă prin fața stărilor de conștiință l'cheiniate, făcute pîftie, ca arborii unui peisaj străbătut vertiginos cu automobilul.

Un disc cu cele șapte culori ale spectrului solar, învîrtit repede, dă culoarea — incu'oarea — luminii.

Învîrtiți repede, foarte repede, tot bagajul vostru de sentimente, de cunoștințe. Si veți vedea. Si vă veți aprobia poate de noi.

I Aici plaja ține din ochiul meu și pînă unde ochiul meu nu mai poate ajunge. Valuri invizibile o netezesc ca niște mistrii. Marea e liniștită. Linge ca un ciîne picioarele unei femei, deacurmezișul. Dar trupul ei e tot atât de nemîscat ca și azi dimineață cînd pescarii l-au adus la mal. Părul curge într'o parte din capul răsturnat pe nisip și rochia neagră puțin sfîșiată la piept, e cea dintîi zărită de autoritățile cari apar de după deal. Jandarmul o apucă de subsiori și o trage în afară. În urma ei, apa se colorează roșiatic. O șuviță de singe îse prelînge acum printre pulpe și căutînd un drum spre mare se pierde în nisip. Cineva, cu două degete, apucă de rochie și trage în sus. Între picioarele țepene, o băltoacă verzuie, viscoasă, ca un venin al făcatului. În mijlocul ei, naclăit, un copil lepădat numai pe jumătate și rămas așa, suspendat între două lumi.

Astă noapte, acolo în larg, s'a petrecut o dramă. Singură într'o barcă, femeia se ținea la cîțiva kilometri de mal și încerca să nască. Marea era neagră, din felii de smoală. Duhuri răbufneau din apă, șuierau printre măsele masive ale beznii. Din aier se desprindeau obrazuri necunoscute, disorme, se apropiau găfăind de al ei, o strîngere de gît. Departe țărmul, o broderie de lumini, orașul. Dar rămînea acolo. Picioare, o frâmîntau, dureros, în pîntec. S'a intins cu fața în sus în barcă. Cerul era aproape, norii atîrnau grei ca niște petroale. Fulgere. Noaptea lăua proporții. Femeia scrișnea. Pruncul începea să-și aleagă trupul dintr'al ei, să se despartă, sfîșîind pînzele de carne. Atunci trăsnetul s'a prefins ca o limbă. Ființa cea nouă, a rămas, la jumătate.

Femeia aceasta a fost mai întîi o fetiță. Se juca prin livezi într'o rochie de dantela, albă. Noaptea mîinile îi ră-

tăceau pe trup și adormeau candide în locuri călduroase. Dar într'o dimineață le-a ridicat umede de sînge. La vedere lor a țipat, s'a clătinat, a căzut. O amprentă purta deacum pe inimă. Degetul fusese al spaimei. Si o alta, undeva pe țeasta lovitură în cadere de un colț de mobilă. La trezire, din aluziuni și rînjete a înțeles un destin. Si a trecut sub zodia lunii. Intre mersul astrului pe cer și pîntecul ei se stabilise o legătură de spaime și lumini negre Mintea î se sbătea ca între gratii de ospiciu. De cîte ori luna se împlinea complet ceva îi pîrîa înăuntru și singele începea să se scurgă integrat în toată smînteala planetei, odată cu marea, cu ieșitul somnabulilor pe acoperișuri, cu che-lălitul de moarte al cîinilor din mahalale.

Din mersul ei care părea atât de indiferent, luna o dibuia totuși în cele mai ascunse unghere, o pipăia cu tentacule mîsterioase, o sugea ca o ventuză. Uneori, în semîtrezii delirante î se părea că șerpi groși ies din discul ei, întind gîturi nesfîrșite spre pămînt, spre locul de mizerie pe care îl purtă sub rochie. Una astfel de șarpe a crezut și sexul primului bărbat, care înțînind-o desmetică pe plaje, a îndesat-o lacom în nisip, a morfolit-o, a făcut-o să geamă, să țipe, să leșine. După aceia luna a continuat să o stoarcă, să o înebunească întreaga iarnă.

Dar primăvara cînd toate puhoialele se revarsă, pîntecul ei a rămas încuiat la chemarea stăruitoare a satelitului. A crezut că a scăpat și a cîntat dela fereastra cu glas straniu, cu flori împletite în păr.

Deabia în săptămîna care a urmat și-a dat seama că singele nescurs plămădește ca o maia, se umflă înăuntru. Cîtecineva a lămurit-o de ce avea să se întîmple și deatunci a fost mai desmetică. Luminița spaimei îi pîlpîia în creier, arunca umbre stranii pe lucruri, dansau, o chemau, isbucneau în rîs. Gonită de ele a desprins o barcă și a eșit în larg. Dușmană ei, luna, nu se vedea. Era o noapte cu nori. Plesneau de electricitate ca pîntecul ei de păcat. Si s'au sărutat acolo deasupra apelor, deodată, puternic, ca un trăsnet.

Acum s'a adus o rogojină, o masa și medicul le-gist își pune halatul alb. Femeia e goală de tot. Inima îmbate repede, doigt, ca roțile unui tren gata să deraizeze. Cuțitul pătrunde în pîntec. Trăsnetul îa ars pînă acolo. Pe fundul bazinului mai e un depozit din care singele se scurge în picături roșii, pentru ultima oară. Pe șoldul ei o arsură frumoasă, lungă, ca o sabie de foc.

I Pămîntul din grădina noastră e rotust și proaspăt. Copaci exorbitanți țîșnesc spre cer, plesnesc de sevă, se încovoiae sub propria lor povară. Dar cea mai minunată e iarba. Un covor fantastic, uriaș, atondent. De cîte ori pășesc prin el, o gaură mi se deschide parcă în tălpi și seva pămîntului isbucnește în mine, urcă gîlgîind etajele dedînăuntru. Pune în oase o căldură, în inimă o certitudine și din țeastă, sub formă de gînd, se asvîrle în spațiu, spre stele.

Prin creierul meu pe care l-a plămădit și îl hrănește, planeta se pună în comunicație cu surorile ei siderale.

I Pentru a putea scrie un poem viabil nu e suficient să ai talent. Mai trebuie ceva. Suferință. Continuă. În singe, în zîmbet, în respirație. Priviți obrazul lui Ilarie Voronca.

POEMA PRIN TRE REGI

Varianță penitru Theo

In adolescența mea, bîntuit de o holeră a celor ce aflam cu privire la monstruozitatea sexualității, am înșinut un cuvînt de o plasticitate corosivă. Lămuresc mai întîi că prin monstruozitate înțeleg altceva decît sensul curent. Pentru mine e monstruoasă nu apariția stranie, ci anchiloza, formele de viață regulată, acele organizații biologice și sociale cari își iau sarcina de a duce mai departe moștenirea planetei. Săcăsește monstruoasă nu o organizație de asasini, ci un aşezămînt pompos, o universitate. Iar prin monstruozitatea sexualității nu înțeleg perversiuni sau altceva din carteua marchizului de Sade, ci tocmai sexualitatea obișnuită, dragostea casnică și plină de consecințe a mediocrilor, acea mizerabilă muncă în noapte a unor trupuri istovite, obeze, disforme.

Tocmai cînd tema aceasta mă exaspera mai mult, am aflat că în Moldova țărani spun femeilor cu cari vor să facă dragoste imediat: hai să ne căznam. *Să ne căznam*. Pentru o trudă, în definitiv monstruoasă, ce bun, ce expresiv cuvînt, complectind imaginea și dezgustul.

Iată aproape cinci ani decînd am descins și traiesc în acest peisaj petrolifer. Eram puțin palid? Ei bine, fiecare sondă pe care am văzut-o arzînd mi-a priut cît o injecție.

Dar va trebui să vorbesc altă dată și cu alta penită, despre influența pe care a avut-o la formarea spiritului meu lumea acesta de incendii, de permanent spectacol și respirație turmentată.

Un peisaj în care totul e minjît de păcură dar mai ales sufletele. Un pîrjol pornește în afară și alte cîteva mai stranii, în ființe. Dacă s'ar putea găsi o caracteristică definitivă acestei lumi, ar fi *clocotul*. Dealurile, sondele, cerul, oamenii, totul e în clocote. Vîlvătăi se ridică și aburi. De păcură, de sînge, de sex. Pămîntul plin de furuncule gîștîi, asudă, pleșnește, își varsă puroaiele. Oameni s'au contaminat. În muncă, în beție, în dragoste, pîrșie, trosnesc, le sare mintile. În fiecare din ei e un zăcămînt de tenebre. Incrucișările se fac deadreptul între frați, dela nepot la mitușe, înveș, și au fost cîțiva părinți care au ținut să se bucure ei cei dintîi de ficele lor.

Încă o pasiune îi mistuie, îi fermenteaază, le lustrește ochii: jocul de cărți. În cîrciumi, palizi, grămezi, scrișnind, tremurînd, trag cărtile, ars, ca pe niște cușite. E drept că fiecare joc face cît un jaf, cît un asasinat. Si țin deobicei trei zile. Atît îi trebuie unei case cu două etaje să se scurgă printre valeți și dame în posesia altuia.

Mai rămîn netrecuți în acest scurt pomelnic cei electrocutați, cei arși de vii și cele câteva femei pe cari cînd am pus mîna, carneea lor a pîrăit. Era literalmente putredă.

Pămîntul clocoște de păcură, oamenii de sifilis.

E acum vorba despre tine prietenă de 17 ani, a verișoarei mele. În vara aceasta îi se împlineste zodia. Se va întâmpla într'un hotel de clasa tre'a Goi, exaltați, nu veți simți ploșnițele cari se vor bucura de acest ospăt neașteptat. A doua zi veți fi proaspeti și vă veți privi în ochi cu incredere. Dar adevărată ta deflorare va avea să fie deabia cu o oră mai tîrziu.

Atunci cînd veți ești afară și madama hotelului te va privi, rînced, cu un ochi suspect, albicioas. Privirea ei de fe-

*Stinsă e flătîna în castelele hialine
Domnița arde'n pleoapă oșteanul din armură
In burgul de cenușă din cal a rămas galoful
Metalului din cupa sorbită cu purpură
Ucis cu buze verzi în lubrica firidă
Cînd regelui din dînți îi curse aguridă
Domnița e nserarea, e plutirea ta suavă
In pasul viole hieraticului păun
Si spada ca reptilă su's ochiul lui nebun
Scînteie în otravă
Regelui
Mort în cavalcaaa cu cetățile'n poicoavă*

*Si izbuhni un rege leh
Cu ochiu'nfipt în piscul ceh
Din bucle carnea-ți de fecioară
In zimți pupila i-o sfîșie, i-o'nconjoară
Deci ține rege acest jăratec
In pumnu-ți fierăt cu suc sălbatec
Si trime'e rege acest șacal
Reginei moarte în madrigal*

*Si răceni u'r rege bun
Cu un dinte negru de străbun
Corabia domniței din legendă se desprinse
Cu părul ars în aur, cu brațele aprinse
Si ochii-ți put o rege în zarea ta cea slută
Pe buzele de rană și'n gîndul tău cu zgîrci
Prințesa diafană cu sare te sărută
Subțire printre crini și rea între năpîrci*

*Scoboară în grădină aici un rege orb
Pe stîrvul de heralde e cel din urmă corb
Fecioara e în castele și umbra ei o porță
In fanfarele de oase din mersul celor morți*

*Ascultă acum tu rege cînd gura ta răcnește
Brațul tău de fiară în lacăt ruginește
Si spada cînd îți urcă pe șolduri ca un șarpe
Lupii cînd sfîșie gîțlejul tău pe harpe
Si tîmpile gâurile cu urlete de plozi
Ucișii între păionjeni
Si în carnea vană a altor voivozi*

*Si muri un rege al țărilor integre
Cu plămînii albi sumeși din flăcările negre
Domnița e'n ghirande, ghiranda'n poeți
Poetul în safire și safiul în ereți*

1930

stephan roll

meie spurcată va răni și va rupe în tine mai rău decît sexul fraged al camaradului de joacă.

Femei, dacă ați devenit femei, să știți că voi singure v'ați molipisti între voi, una dela alta. Ceia ce se întîmplă între voi și noi, n'ar însemna la urma urmei nimic.

geo bogza

R E V E N I R I

In oaza lunii, te aştept, semn albastru
 Al unui gînd cu infinitul laolaltă
 A cărui liniste în palme o cuprinzi
 Şi te îmbăiezi cu soare și cu apă

De nu te-am știut, nici acum te caut
 Dar a fost o dorință, acoperită cu fumul somnului
 Ce a știut mai mult decât mine
 Și-a aşteptat pe azi să mi se arate

Nu va veni, spun eu, căci înțeleg simbolul
 Pe care mi-l ascund și-l caut
 E un zigzag ce minte de se urcă
 Căci dedesupră intarce o cale neagră

Copacul e cu frunze o linie și un punct
 Cerul e un cerc oaza-i risipită
 Mă întreb, dușmanul, drumul care e
 Răspunsul îl presimt cu acul intors

E aceiași aşteptare în dreapta și în stînga
 Ce îți cuprinde insul în ape și oglinzi
 Te știi pe-aitea fețe și îți cunoști izvorul
 Intarce-l cu vigoare ca pe un zavor mut.

raul Iulian

D I N R E P E R T O R I U

MAGI s'a născut din cornul abundenței, într'o cascadă de alune calde și sărate.

Privit cu lupa, în timp ce fabrică ghiață sintetică devine străveziu. Alune gata coapte îi cresc între săni iar abundența excrețiilor pielii dău gustul și aroma acestor produse pînă la definitiva lor adolescență.

Somnul lui Magi e susținut de nuiele servind de guler și paravan privirilor indecente.

Singurii admiși a lingă gulerul lui Magi, sunt cei căzuți în stare de „ebrietate”, cari astfel își revin la mărimea naturală. Un preventiv SERIOS pentru cei destinați valurilor este un colț din gulerul lui Magi mestecat în tot timpul memorizării crezului.

moldov

moldov
de victor brauner

Cititi numai UNU

IN LINIA LUI URMUZ

AVENTURILE PRINTULUI PUKIPIM

Părăsind reședința tatălui său, nobilul prinț Pukipim își uită deodată numele. Aceasta îi produse o mare gaură în memorie. Cum nu avu cu ce s'o astupe imediat, două femei cari tocmai treceau pe acolo căzură în ea. Cavaler, prințul le dădu o mână de ajutor să poată ești. Dar în spaima căderii femeile născuseră fiecare cîte un prunc. În lipsă de alte scutece, prințul îi înveli cu cearceaful unui zîmbet care promitea multe. Astfel se oferi să-i ia în garda imperială cu gradul de sublocotenent. Cele două femei mulțamiră emoționate și plecind își lăsară acolo țîtele pentru ca pruncii să aibă ce mîncă, rămânind ca ulterior să le fie expediate prin poștă. Dar prințul Pukipim care n'avea decît 21 de ani fu ademenit de țîtele femeilor.

Deaceea le băgă pe furiș în buzunarul dela pantaloni. Cum cei doi sublocoteneni începuseră să țipe de foame, el îi strînse repede de gît și îi mincă prăjiți. Din care cauză se și propuse imediat o modificare la legea recrutării. Dar Pukipim, plecă mai departe. Încă de pe cînd era copil trăia în concubinaj cu mătușa sa, Marea Impărăteasă. Acum se ducea într'acolo, deaceea făcea un ocol pînă la niște plopi dela marginea imperiului, unde căzind în genunchi spuse de trei ori formula sacramentală: „N'ai avea parte de placenta mă-ti“, care după cum se știe, în afară de sensul ei simbolic mai poate servi uneori și de tramvai. Luîndu-l în grabă și dînd un bacăs bun vatmanului, Prințul porni spre ținta sa. Pe drum, nu se știe din ce pricini, se simți deodată sărac. Deaceea, amestecindu-se printre traficanții de cocaină, căută să vîndă una din cele patru țîte pe care le avea în buzunar. Fără prea multă greutate reușî să o plaseze la un institut de binefacere. Din suma realizată își plombă o măsea găunoasă pe care o găsise într'o dimineață pe un maidan și se abonă la un bărbier de lux. Cînd ajușe la curtea imperială, era deacuma seară. Își luă o atitudine de circumstanță și păși pe peron. Marele Curcan se afla tocmai acolo și îi făcu primirea ce i se cuvinea. Apoi conduceindu-l pe niște coridoare secrete spre apartamentele împărătesei îi șopti la ureche ciupindu-l de fese: o să fie bine. Dar Pukipim indignat, scoase niște strigăte care atrase numai decît atenția bucătarului. Acesta sosind la fața locului cu un mic vaporă de curse, Marele Curcan fu tăiat și gătit cu orez.

Din care cauză avea să se înscrie un conflict cu Vaticanul. Curcanul, (marele) fusese asasinat mișelescă fără să fi primit în prealabil dezlegarea păcatelor. Acestea rămaseră în carne sub formă de toxine și toți comensenii se simțiră rău în timpul siestei cînd tocmai aveau de discutat marea problemă a inutilității punctului pe i. Bucătarul apăru în fața consiliului de război și își primi pedeapsa. Rămasă fără tată, fata lui fu nevoită să devină mamă. Auzind de această nenorocire, Pukipim intră brusc la împărăteasă. Ea tocmai termina ultima fascicolă a unui roman de senzație și se pregătea să conjughe o listă de verbe pe care i-o prescrise medicul ei curant. Prințul îi povesti toate peripețiile sale și găsiră cu cale căr fi mai preferabil să aibă o garsonieră în oraș. Apoi apropiindu-se

mai mult și încercin să-i bage ca deobicei mînă pe sub rochie, fu surprins de o prezență strină între pulpele Impăratesei. Ingălbeți de frică, dar făcindu-și curaj, o trase afară. Era un soldat înarmat pînă în dinți și pe deasupra într-o evidentă eretie. Prințul pierzindu-și graiul scrise pe o bucătică de hîrtie: Ce-i cu asta aici? Frecindu-se drăgătos de el, Impăratesa îi spuse pe un ton de reproș: Dragă, nu știi că s'a descoperit un complot și Impăratul a dat ordin ca toate intrările să fie păzite? Contrariat, dar în același timp strateg, Pukipim ceru să i se aducă numai decît planurile detesupțurilor Impăratesei și se cufunoă în studiul lor. Aceasta îi ceru mult timp ele având o mulțime de întortocheri și însemnări. Astfel, deasupra genunchiului stîng era o sgîueră de pe vremea când o chemă Cleopatra. Mai în adîncime se vedea urma dinților sălbatici ai lui Atila. Tot ce trecuse pe acole fusese însemnat și pus sub egidă împăratescă. Actualul Impărat o mîngîiase odată cu degete fine de miere. Aceasta a făcut ca un roi de muște să se abată sub augustele fuste. Ele fusese ră prinse pînă la una, etichetate și date spre păstrare în muzeul imperiului. Când n'avea ce face Impăratul se amuza cu ele mestecindu-le ca pe niște alune.

Pukipim strîngindu-se cu mîinele de git, coborî vertiginos în pivniță. Acolo în borcane de argint erau adunați toți spermatozoizii proveniți dela Impăratesa. El îi privi cu jînd și spuse repede tabla înmulțirii exagerînd intenționat rezultatele. Apoi înaintînd tot mai mult în miezul pădurii alese o paște unde își depuse excrementele. Plecă dar după un timp se întoarse și scoțindu-și sabia le măcelări vitejește. După aceste divertismente cercetă din nou planurile împăratesei și nepuñindu-se lămuri dacă în caz de complot intrarea i-ar fi trebuit păzită se decise să întrebe pe împărat. Dădu-se sau nu dădu-se ordinul acesta? Porni spre el. Pe drum apucindu-l ploaia fu ademenit într-o casă suspectă. Aici trebui să probeze un sosciug. Cum îi venea bine și negustorul i-l lăsa în rate il cumpără fără multe ocoluri. Fiind prevăzut cu o sală de lectură și cu un mic calorifer electric, Pukipim își plasă în el cele trei țîte. Profită de ocazie și făcu o scurtă vizită unei brazde de pătrunjel pe care o violase în adolescență și căreia îi plătea acum o pensie viageră. Dar când se întoarse, cosciugul nu mai era acolo. Desnădăjduit dădu fuga la postul de pompieri și suindu-se în foisor își făcu un rapid examen al conștiinței. După cîteva clipe, era în preajma Impăratului. Se ținea tocmai o sedință în sala cea mare a tronului. Pukipim se apropiu de el și cu ajutorul unui clește îi puse întrebarea care îl roșese atât. Mînt domnule, minte, isbucni acesta. Mă înșală pe mine și te înșală și pe dumneata. Apoi întorcindu-se spre miniștrii săi, pe un ton solemn: Domnilor, ne înșală pe toată lumea, și argumentînd: Nu v'am spus eu? Auzi cu un soldat! Si dădu ordin ca vinovatul să fie adus imediat. Acestea apăru și fără un pic de sfială declară că dacă i se face vre-o nedreptate va reclama la Liga Națiunilor. Îngrozit, Impăratul abdică. Deatunci trăiește în concubinaj cu o ghicitoare în cafea. Pukipim se întoarse în apartamentele împăratesei și aceasta îl rugă să se înscrie la conservator.

Dar nemulțămit, plecă mai departe spre noi aventuri.

andré far

Volumul acesta-i făcut pentru luat în mîini evlavioase: cuprinde dincolo de cădelnițările către idolul.— Artă, trei panegirice, unde umanitatea răbufnește liric și sfîșietor. Frumusețea acestei placete stă în vecinătatea intimă a morților a evocării acelor stafii din păduri virgine, unde un mesaj nepătruñs i-a chemat, sub soare de prezență tropicală, — cu saltul în modern și — natural, în poezia — grimază, specifică nouă. Poetul, sub această dublă mască, mortuară, cutremurătoare, ca obrăzarele din Fidjii și clovnescă, se realizează uman și deplin, cașicum cele două măști contrare, s'ar neutraliza precum miracolul bazei în acid, sau a sufletului — hîrtie de turnesol, trecut pe rînd prin acid și bază, restiluit în nativa lui umanitate.

Din panegirice, cel al lui Urmuz și al lui Zaremba trebuesc să ne fie sufletește mai apropiate. Aici închinarea se îndreaptă spre cei doi scriitori răpiți modernismului. Dacă Urmuz și-a spus tot mesajul, Zaremba nu. Si cuvintele prietenești, înduioșate ale lui Saşa, ne evocă posibilitățile acestui tinăr, nerealizat. Dacă acest volum este în bună parte închinat manilor acestor poeți moderni, de valoare evident deosebită, asta nu însemnează că este numai o jelanie panegirică. Gala de poezie nu este frustrată de drepturile ei. Ci din potrivă volumul acesta reprezintă față de celelalte două placete anterioare ale lui Saşa, un evident progres în stăpînirea tehnicii moderne și în condensare.

Formula poeziei lui Saşa se poate reduce la tehnică imaginilor și a condensării lor. Vreau să exemplific cu un aliniat:

Deschide cuferele depe apa circulară, liniștită, din „basmul sfîntei Vineri, rînd pe rînd. Lăzile cu șerpi, salamandre năruite într-o sarabandă.

Dansatorii încă dorm unde peluza e din catifă; de sus le cad pe buze picături de rouă. În somn, sbuciulul lor e invizibil ca razele ultraviolete și atunci simt între vis și trezie, odgoane cum îi leagă. Si ca o oglindă oceanul îi înghită.

In acest citat reprezentativ se evidențiază o intensă viziune proiectată pe ecranul minții, cu lumini puternice și schimbătoare. Un reflector caută în lume și în creeră o viziune și o consemnează.

Un nou ocol în islazul visului și reflectorul sau caleidoscopul descoperă sau îmbină o viziune proaspătă și o penetrantă halucinație.

Puse cap la cap aceste imagini-halucinații au straniul dor de a impresiona în adînc, se aglomerează și se condensează. Unitatea lor organică stă numai în subconștient, în izvorul lor de naștere și moarte. Cum au eşit la suprafața gîndului, au și dispărut, împinse în umbră de o nouă viziune. Astfel sarabanda viziunilor este lanț fără sfîrșit care aduce din fund noui imagini.

Riscul acestui procedeu, cu totul modern, este îndoit. Întîiul stă în concentrarea imaginilor. O pagină este pentru o săptămînă. O frază pentru o zi. O imagine pentru un ceas. Capturate deodată, se anihilează reciproc sau dau impresia haosului. Citită pe îndelete, recitită, fraza luată singură, imaginea și viziunea trecută singurăceă prin suflet, își recapătă puterea ei de halucinație, deaceia la o recitire, poezia modernă cîștigă:

vezi cîte o nouă frază, o nouă imagine, care fușese la prima lectură sugrumată de ansamblul de lumini violente și tari.

Pentru că aceste imagini nu sunt, ca la Giraudoux, joc al inteligenței, și trebuie să trăite. Si înertia stăriilor sufletești emotive e cunoscută. Halucinația trebuie să devină Poezie. Neîmplinindu-se această condiție, efectul e nul. Deci un sfat binevoitor pentru lector: citire înceată, legănare în miini a unei imagini, azi și miine, azi una, miine alta. Si noi transcriem un aliniat, pentru că aci poetul își aplică oarecum arta sa poetică:

De afară o cadență de cremene te trezește în întunericul saionului de crep.

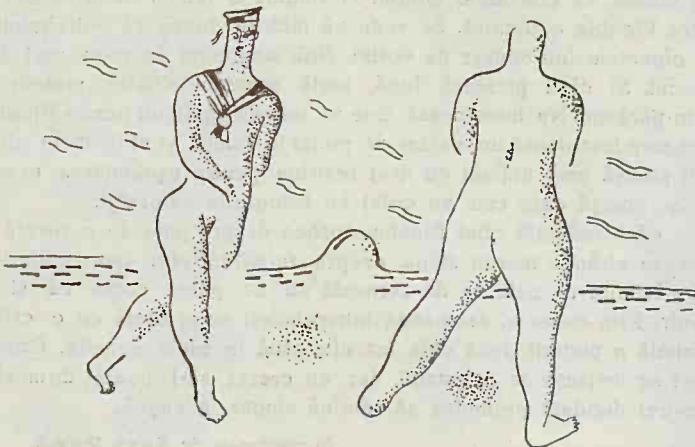
De cînd aștepți? S'au metamorfozat în surâsuri larvele, zarea s'a mutat pînă unde au vrut hăitașii și din nevăzut un ulei cald înfășură vocile cu tăceri de candelă. Halucinațiile le pipăi le desfaci că nodul cravatei; într'un pumn aduni un munte, în celălalt o închisuire incandescentă și-i pui să-și facă reverențe cum se învață în școlile anglîane. Prin umeri îți trec miriade libelule și atunci îți sprijini lent capul de ora aceasta, această cutie de rezonanță și adormi numai pentru alții. Dar în jghiabul ascuns după coaste zornăie cătușele de ivoriu pe cari îi ai scris cu puncte fictive itinerariul miracolelor.

A două trapă căscată acestui fel de poezie este lipsa de unitate. Imaginile sunt organice, unitare sau numai „montaje“ de imagini izolate și colecționate cap la cap? — Aci numai sufletul e judecător: dacă poema impresionează adînc, se verifică cea dintîi ipoteză. Dacă ai numai impresia de tulburare, este din pricina neorganicității imaginilor conexate.

Constați bucuros că prozele acestui volum, se îndreaptă tot mai mult dela formalismul modernist, spre realizarea esenței lui: dela modul conexării, la modul unității organice lăuntrice, a organizării subconștiente a volumului.

Volumul acesta îl duce pe Sașa în apropierea terenurilor de vis, unde Ilarie Voronca își profilează silueta de vinător halucinant a imaginilor cari stau precum îngerii păzitori, în dosul lucrurilor, oamenilor și izvoarelor.

v. cernat

Mîine, voi fi încă gata să sar în trâsura vecinului meu dacă se hotărăște să ia o altă direcție decât a mea.

benjamin peret

METODA ASASINULUI DIN DÜSSELDORF

PE STRADĂ

Bunăseara fală frumoasă și dulce
ce ochi albaștri, minunați
să fie'n cartierul ăsta asemenea păpușă
năș fi crezut niciodată.

Și ce piciorușe elegante, ce miini, ce zîmbet
nu mă mai salut să le privesc.
Imi dai voie să merg alături?
Dealtfel, mi se pare că avem acelaș drum.

IN CIRCIUMĂ

Ăsta e un local pe care îl cunosc de mult
are niște fripturi și o bere blondă,
pe urmă să te conduc eu pînă acasă
dar mult mai frumoasă ar fi o plimbare în pădure.

Să nu crezi că noaptea în păduri sunt strigoi
asta e o poveste bună, născotă
he, he, noaptea în păduri se pot lucra minunate
cum de n'ai fost curioasă pînă acum?
he, he, noaptea în păduri....

LA MARGINEA ORAȘULUI

Dealtfel, lumini sunt peste tot
dar noi o să luăm pe aici, pe marginea girlii
e un loc ceva mai ferit,
dacă te strîng de subsiori, e să nu cazi.

De ce le oprești? haidem puțin mai departe
cunosc bine locul și am uitat să-ji spun
că am acasă niște ciorapi frumoși dela sora mea
cînd ne-am întoarce, am să îi dau
numai hai puțin mai departe
și lăsă-mă să te strîng mai bine de subsiori.

IN PĂDURE

Nu trebuia să își
ce ai simțit între mine și lîne ca un fier
e într'adevăr un cușit
i-am uitat prin buzunar
e dela un prieten.

Aici trebuie să te strîng și mai tare de piept
sunt prin iarbă buturugi mici
dealtele mă simt puțin obosit
și o să ne așezăm o clipă jos.

JOS

E atîl de întuneric că nici nu te mai văd
rochia își stă degeaba pe trup
și fără ea, tot ai fi acoperită
de mâna mea.

Așa, las-o să se urce încet
deageaba ai încerca să fugi
și degeaba scîncești
he, he, noaptea în pădure, he, he....
Acum să stai așa și să nu își.

CRIMA

Așa
acum
aici
așa, așa
degeaba își
așa
acum
ha!
așa, așa, așa,

andrè far

ACVARIUM

In mai 1931, au apărut

TRISTAN TZARA : *L'homme approximatif*. Editions Foucarde

ILARIE VORONCA : *Invitație la Bal* (poeme 1924–1925)
Editura Unu.

RADICAL. Anul III Nr. 16–17 Iunie 1931 Craiova.

LOUIS ARAGON : PICTURA LA ZID (fragment).

Fără îndoială că acest subiect avea într'însul ceva ce însăriște spiritele, căci în totală critica voluminoasă consacrată dela nașterea sa cubismului, de pildă, nu se găsesc decât pușine cuvinte superficiale cari să noteze existența *hîrtîilor lipite* cum se spunea la început, pentru a desemna aceasta primă apariție a lipirii prin care se reveleză neliniștea lui Braque și a lui Picasso din 1911. Trebuie de pe acum precizat că astfel cum se înțelege azi colajul e ceva cu totul deosebit de hîrlia lipită a cubismului. Dar acesta punea deja oarecare chestiuni, pe care acela *le punea* încă. E însemnat să notăm această curență critică față de o activitate care absorbe o bună parte din gîndirea celor mai admirări dintre pictorii unei generații; pușinele cuvinte cari s'au dat ca scuză mai mult decât explicații, nu ajung nici să stabilească măcar interpretarea plastică la care oricine avea dreptul să se aştepte, într'o vreme când considerațiile de acest ordin erau la modă printre comentatorii. Pentru a înțelege mai bine cele întîmpilate de aproape douăzeci de ani, va trebui deci, urmînd de preferință calea istorică, să începem prin a vorbi de hîrlia lipită așa cum apără de la naștere.

Nu știu cine dintre Braque sau Picasso întrebuită primul ca în disperare de cauză un tablou, un jurnal sau o marcă poștală de-a gata, pentru a complecta sau începe un tablou care trebui apoi să treacă un freamăt printre amatori, și fu desigur în disperare de cauză. E probabil înțilii să întrebăm pe acești doi contemporani asupra unei întîietări care interesează mai pușin decât spiritul în care se facu dintru înții apel la gumi și la realitatea de împrumut. Acești doi oameni își reamintesc? Am auzit vorbind pe Braque de cîteace se numia atunci o certitudine și care era elementul lipit, în jurul căruia trebuia să se reconstituie tabloul, într'o cu totul altă perspectivă decât dacă acest element ar fi fost însăși imitat. Pentru a fi contemplat, în mizerabila cameră a hotelului Roma care avea o atit de frumoasă vedere asupra uzinelor dinspre bariera nord a Parisului unde Braque picia, desenele cari complecta hazardele paianței dărăpăname, știu ce emoție putea slîrni la alegerea unei hîrtii pe care acest pictor o prefera dintr'o dată picturii. Nu sunt sigur dacă în justificarea ce da atunci, își dădu într'adevăr seamă de acea emoție. Nu voi crede niciodată, în tot cazul, chiar dacă Picasso trebui să mă dezmintă¹⁾, că aceleași preocupări, aceiași rigoare sau același arbitraj să fi condus mina lui Picasso și acela a lui Braque la acea clipă când se afirmă pentru mine doi oameni atit de perfect diferenți și atit de pușin reductibil unul cu celălalt. Pare în tot cazul că numai Picasso a perzis pe calea unde mulți s'au angajat de-a tuncii. Oricum tablourile ce face azi și cari șînscă din estetica lipirii nu mai răspund considerațiilor plastice dela origină. Vom reveni mai departe.

Din aceste prime lipiri apărură două categorii de opere perfect deosebite, unele unde elementul lipit valorează prin formă, altele unde el intră pentru materie.

E sigur că ultimele nu prea constituie decât opere picturale unde se desbate o problemă de culoare, unde totul revine unei îmbogățiri a palelei, și cîteodată unui critic al palelei, unei buadă.

Prințele—din contră—prevăd colajele viitorului, unde exprimațiul întrice felul de a-l exprima, unde obiectul figurat joacă rolul unui cuvînt. Cu acestea se înrudește în tot cazul poemele scrise prin 1917 cari constituite cîteace improprietate s'a numit poezia cubistă, cu care cubismul nu avea nimic de a face, dar care prezenta cu hîrtile lipite o analogie, întrebuijarea expresiilor gala făcute ca element lîric; și această

1) Picasso introducea mai întii într'un tablou pentru a imita sănătetele unui scaun, o hîrtie ce o acoperea de pictură, acolo unde era reprezentat lemnul scaunului. El găsea înutil să imite laborios celace era gata imitat; apoi să imite un obiect dacă se poate pune obiectul însăși. De asemenea îi place să fixeze un capăt de jurnal vechi, să-i adauge cîteva trăsături de carbune, și acela să fie tabloul. Extrema, obraznică săracie a materialelor l'a încințat întotdeauna. Măreția cubismului în acea epocă este că: fără să se preocupe dacă e pieritor, servește de exprimare acestor pictori, și cu atit mai mult dacă aceasta n'are valoare, dacă aceasta desigură lumea sa. Oamenii, mai tîrziu, se vor obișnui cu hîrtile lipite, pentru că vor vrea să vadă în ele machetele tablourilor cu cari s'a lucrat, sau cum îmi spunea de curind Picasso, planșe de anatomie ale tabloului. Nimic nu e mai fașă. Hîrlia lipită își are scopul în sine. Picasso regretă că toți pictorii au imitat cu pictura efectul hîrtiei lipite. Si atit e atracția acesteia că abia te poți uimi.

analogie anunță dincolo de cubism o posibilitate care se va realiza mai tîrziu, cînd pictura care încă se califică de literară va fi înșiruită considerată ca un adevarat limbaj și nu ca o afacere de gust²⁾. Ce au înțeles mai întîi din ceiace făceau acești cercetaitori, că încercă imitațiile din lemn, hîrtile, nisipul, hîrlia cu șmirghel, bucățile de oglindă? Pușin importă. Unii jucîndu-se, alii din sfidare, ei făcură un pas mare dela prima apariție a cleilului. Prefectul plastic permise vinzare bună de prejudicări, de ezilări fără număr. Prințipiu lipitului admis, pictorii trecuseră fără să știe dela magia albă la magia neagră. Era prea tîrziu să dea îndărătă.

Ne putem imagina timpul când problemele picturii, și de pildă acele cari au făcut sucesele cezannismului, vor părea tot atit de vechi cum și zbuciumele prosodice ale poeziilor ne apar de pe acum. Ne putem imagina timpul când pictorii cari nu sfârșimă de pe acum culorile vor găsi copilăros și nedemn de ei să-ji expue pictura și nu vor mai recunoaște în acest mod de a picla personal care astăzi încă le valorifică tablourile, decât interesul documentar al manuscrisului, al autografului. Ne putem imagina timpul când pictorii nu vor mai etala prin alii culoarea, nu vor mai desena. Lipirea ne dă un gust anticipat al aceluia timp. E sigur că scrisul merge spre aceiaș întă depărtătă. Aceasta e fără discuție.

In epoca mișcării Dad^a, și chiar pușin anterior acestei epoci, această ochire asupra viitorului picturii își face loc muljămită la două spirite mai deosebite unul de celălalt de cum sună Braque și Picasso. Marcel Duchamp, Francis Picabia și un personaj care trecea drept un excentric înaințe, dezertor din șaptesprezece sări, dispărind misterios, Arthur Cravan, trecut în legendă. Atunci procesul picturii fu dus așa de departe, negarea picturii dusă așa violent că imposibilitatea de a picla se impuse pictorilor. E poate supărător că influența sterilizantă, și acest cuvînt e întrebuijat aici în parte excelentă, a lui Marcel Duchamp n'a pus capăt într'un mod pur și simplu picturii, și că s'a exercitat cu cea mai mare asprime contra lui Duchamp însuși; așa este. Totuși exemplul lui Duchamp, această lăcere iritană pentru cei ce vorbesc va fi pus foarte incomod în întreagă generație și poate va fi omorât de rușine multe tablouri cari erau drăguș să se picteze. Totuși a două zi după această recreație a frumosului ce fu cubismul, a unui frumos tot atit de special, tot atit de definit cît și predecesorii săi, Duchamp, Picabia, cari au văzut sub ochii lor cum se produce această cristalizare, după ce au reflectat asupra mecanismului constant al gustului, al stabilirii unui gust, vor învinovăti un element fundamental al artei, și în special al picturii, instruindu-i procesul personalității. Etapele semnificative ale acestui proces: Duchamp împodobind de mustăji Giogonda și mînjind-o, Cravan semănind un pisuar, Picabia semnind o pată de cerneală și intitulind-o Sfânta Fecioară, sănă pentru mine consecințele logice ale gustului inițial al lipirii. Ceiace se susține azi e negarea tehnicii pe de o parte, ca în colaj și adăugîndu-i-se aceia personalității tehnicii, pictorul, dacă mai trebuie să-l numim astfel, nu mai e legat de tabloul său printre misterioasă înrudire fizică analogă generației. Si se vede născindu-se din aceste negări o idee afirmativă care e ceiace s'a numit personalitatea alegoriei. Un obiect fabricat poate foarte bine fi incorporat unui tablou, să constituie tabloul el singur. O lampă electrică devine pentru Picabia o fecioră. Se vede că pictorii încep să întrebuijze aici obiectele într'adevăr ca vorbe. Noii magicieni au reinventat desenul. Si cînd pictează încă, toată sentimentalitatea materiei e acum părăsită. Nu interesează cine va înținde ripolinul pentru Picabia. Duchamp inventează un sistem de pictat la ruletă, și ultimul lui tablou va fi planșă unei aciuni cu tiraj restrîns pentru exploatarea acestui sistem, planșă care este un colaj cu fotografia autorului.

Fără îndoială cînd Picabia vorbea despre pată de cerneală ce semnase atragea mereu atenția asupra *inimitabilului* împroșăturilor. El se felicită că pată sa de cerneală nu se putea copia ca și un Renoir. Prin aceasta, asemenea întreprinderi se prezintă ca o critică esențială a picturii, încă dela invenție pînă în zilele noastre. Cubiștii la fel se loviseră de inimitabil, dar au cresut să-l poată domestici. Maestrul deodată prelîndează să rămînă singur în cușcă.

In românește de Săsa Pană

2) Ar fi fost de dorit ca paralel cu considerațiile relative la pictură, autorul acestui articol să fi schițat măcar în linii mari istoricul colajelor în literatură. E sigur că autorul nu vrea să facă aici procesul unui fel de exprimare, ci al exprimării în general, al scopurilor ei. Regretă de a se fi limitat la pictură și rezervă de a reveni într'un mod metodic asupra problemei colajului în literatură în cursul unui studiu care va complecta prezentul articol și va permite generalizări mai mari.